

Nicanor Parra'nın 'Karşışiiir'leri

Şili ve Latin Amerika edebiyatının modern şiirdeki en kuvvetli temsilcilerinden biri olan Nicanor Parra Sandoval'ın bütün şiirlerini içeren "Şiirler, Karşışiiirler, Başka Şiirler" Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı. Nicanor Parra'nın şiirlerini İspanyolca'dan dilimize Bülent Kale çevirmiş ve çevirinin şiirsel dengesini sağlamak konusunda Emirhan Oğuz sürece destek olmuş.

Kitabın "Şiirler ve Karşışiiirler" başlıklı ilk bölümü oldukça ilginç bir hikâyeye sahiptir: Parra, 1953 yılında üç ayrı dosya biçiminde ve Juan Nadie(Hiç Kimse) rumuzunu kullanarak Şili Yazarlar Sendikası'nın şiir yarışmasına katılır. Yarışmada kapalı isim usulü geçerlidir ve jüri tarafından bilinmeyen gerçek isim olarak da satranç şampiyonu dostu Rodrigo Flores'in ismini bildirir. Yarışma sonucunda Parra'nın üç ayrı dosyası yarışmada ilk üçe girer! Ancak, kendisiyle alay edildiğini düşünen sendika, Parra'nın şiir dosyalarının yayın haklarına el koyar ve üç dosya 1954 yılında "Şiirler ve Karşışiiirler" adıyla yayımlanır.

Nicanor Parra'nın 'Karşışiiir' tanımlamasını oluşturan faktörlerin en önemlisi, şiirlerinde günlük, genel geçer konuşma dilini kullanarak "uzlaşımçı(konvansiyonel) bir şiirsel alan" kurabilme başarısıdır. Bu 'Karşışiiir' dili, şair kimliğinin arketip öğelerinden uzaklaşarak biçimlenmiştir. Parra, poetika kuramını tüm hatlarıyla reddetmemiş ancak lirizmin insanlık tarihi boyunca alışılabilir ön-kabullerini şiirlerinde hep sonuncu sıraya itmiştir. 'Karşışiiirler'de duygusal öğelerin ön-planda olmadığını, buna karşın insanlık tarihinin gelişimindeki sistematik hataların ve mantıksızlıkların derin bir biçimde sorgulanarak ön-plana alındığını görmekteyiz. 'Çay Saatinde Sorular' başlıklı 'Karşışiiir'den kısa bir bölüm bu durumu anlatan iyi bir örnektir:

*“Şu solgun benizli adam bir balmumu
Müzesinden bir figüre benziyor;
Yırtık tüllerin ardından bakıyor:
Hangisi daha değerlidir, altın mı güzellik mi?
(...)
Kristal kadeh onu yaratan insanın
Elinden daha mı üstündür?
Tükenmiş bir atmosfer bu soluduğumuz,
Külden, dumandan, hüzünden:
Bir kez görülen şey bir daha aynı
Haliyle görülmez, der bize kuru yapraklar.
Çay saati, kızarmış ekmekler, margarin
Hepsi bir tür sisle kaplanmıştır.”*

Nicanor Parra'nın şiirlerinde vurgulanan toplumsal ve tarihsel gerçeklikler, şair tipolojisinin lirik yöntemleriyle değil de matematik kurallarının yanlış işleyişini irdeleyen bir anti-karakterin bilimsel incelemeleriyle ele alınmış gibidir. Parra, eğretilmelerin dozunu sürekli kontrol altında tutmaktadır. (Bu açıdan Fransız şair Eugène Guillevic'in şiirleri, yakın dönem dünya şiirinde Nicanor Parra ile benzeştiğini düşündüğüm tek örneklerdir.) Parra, şiirlerinde işlediği toplumsal sorunları matematiksel terimler gibi ele alır ve şiirini bir mantık denklemi ya da mantık silsilesi şeklinde kurmaya çalışır. “İnsanlık” olgusunun “düşünsel yoksunluk” ihtiva ettiğine inanır ve toplum/topluluk bileşkesinin mantıksız bir parodiden ibaret olduğu sonucuna ulaşır:

*“(...)
Kurşunla yaralanmış biri gibi kitaplıklara
sürüklendim.
Özel evlerin eşiklerinden geçtim,
Dilimin keskin yanıyla iletişim kurmaya çalıştım
seyircilerle:
Onlarsa ya gazete okuyorlardı
Ya da yitip gidiyorlardı bir taksinin peşi sıra.

Nereye gitmeli o zaman!
Bu saate dükkânlar da kapalıdır;
Ben akşam yemekte gördüğüm bir dilim kuru soğanı
düşünüyordum
Ve bizi öteki uçurumlardan ayıran uçurumu.”*

‘Karşışiir’lerin sürekli ‘sıfır’ sonucuna varan, ‘insanın yoksunluğu’nu işaret eden alegorik bir yapısı olduğunu görüyoruz. Parra'nın şiirlerinin Sait Faik'teki “durum öyküsü” niteliğine benzeyen öykülemeci bir yönü olduğunu ve birçok açıdan Sait Faik'in toplumsal çelişkilere yaklaşımındaki unsurlarla özdeşleştiğini söyleyebilirim.

Nihayetinde, Nicanor Parra'nın bütün şiirleri, modern şiirin karmaşık imgeselliğinin ve klasik şair arketipinin karşısında benzersiz ve güçlü bir ‘Karşışiir Denklemi’ oluşturmaktadır.

Zafer Yalçınpınar'ın tüm inceleme yazılarına
<http://zaferyalcinpınar.com/inceleme.html> adresinden ulaşabilirsiniz.

Ayrıca bkz:

1/ Werner Herzog'un Bakışının Biçimini Taşıyan Bir Yolculuk

Tam metin pdf: <http://bit.ly/herzogbuzdayurur>

Aydınlık Kitap, Sayı: 214, 27 Mayıs 2016

2/ Julio Cortázar'ın zihninden; "Küba Devrimi'nin Başlangıç 'Buluşma'sı"

Tam metin pdf: <http://bit.ly/cortazarbulusma>

Aydınlık Kitap, Sayı: 211, 6 Mayıs 2016

3/ Alfred Jarry'den "Günler ve Geceler" Ötesi Tinsellik

Tam metin pdf: <http://bit.ly/alfredjarrygunlergeceler>

Aydınlık Kitap, Sayı: 202, 4 Mart 2016

4/ ECE AYHAN ile 'KARA GERÇEK'

Tam metin: <http://zaferyalcinpınar.com/bbkara/eceayhanilekaragercek.jpg>

Aydınlık Kitap, Sayı: 195, 15 Ocak 2016